

มันคือกิเลส

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรมนะ ธรรมะ สัจจะธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะประพาศปฏิบัติมา ได้สัจธรรมมาตามความเป็นจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ท่านปูพื้นฐานของชีวิตของท่านมาก่อน ท่านปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ ท่านสร้างคุณงามความดีมาของท่าน ท่านทำคุณงามความดีของท่านให้จิตใจของท่านมั่นคง มั่นคงในสัจธรรม

ความจะมั่นคงในสัจธรรมได้มันต้องมีพื้นฐานในการยอมรับสัจธรรมอันนั้น ถ้ามีพื้นฐานในการยอมรับสัจธรรมอันนั้น ท่านได้สร้างบารมีมามาก ท่านได้สร้างของท่านมา ท่านสร้างของท่านมาแล้ว ท่านทำคุณงามความดีของท่านมาเพื่อประโยชน์กับตัวท่านก่อน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม สัจธรรมอันนี้มาจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจธรรมอันนี้มาจากความเพียร ความวิริยะ ความอดุทธาหะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุข วิมุตติสุขนั้นนั้น สัมกับความเป็นสัจจะความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ แสดงธรรมมาเป็น สัจธรรม มาเพื่อสาวก สาวกะ ผู้ได้ยินได้ฟังต่อเนื่องไป แล้วทำประโยชน์มาให้กับผู้ได้ยินได้ ฟังนั้น ทำให้ขึ้นมาได้ตามความเป็นจริงในใจของผู้ที่ประพาศปฏิบัติ นั้น

ถ้าผู้ที่ประพาศปฏิบัติ นั้นมีสัจจะมีความจริงขึ้นมา เขามีอำนาจวาสนาของเขา ถ้าเขาไม่มีอำนาจวาสนาของเขา คุณสิ เวลาพระพุทธรูปศาสนา ถ้าคนนับถือพระพุทธรูปศาสนาต้องเป็นคนที่มี

บุญได้สร้างสมบุญญานิการมา ถ้าไม่ใช่คนมีบุญได้สร้างสมบุญญานิการมา คูสิ ในโลกนี้หกพันเจ็ดพันล้านคน พระพุทธศาสนา นับถือพระพุทธศาสนาที่เปอร์เซ็นต์ แล้วคนที่นับถือพระพุทธศาสนาในที่เป็นชนกลุ่มน้อยต้องหลบๆ ซ่อนๆ จะทำอะไรได้แล้วมันไม่มีโอกาสได้ประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงใจ

แต่เราเกิดมาท่ามกลางชาติไทย มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ที่ท่านมีอำนาจวาสนาของท่าน ท่านพยายามชวนชวายของท่าน ท่านมีการกระทำของท่าน อย่างเช่น หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านทำของท่านมา ท่านทำของท่านมา เห็นไหม

วัฒนธรรมประเพณีเชื่อมั่นในการประพฤติปฏิบัติ เวลาเชื่อมั่นในการประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติเอาตามความเป็นจริงของเรา เราต้องมีสัจจะ จะทำอะไรทำ ทำแล้วถ้ายังโลเล ยังทำอะไรทำผิดวันประกันพรุ่ง ทำพอเป็นพิธี แล้วในโลกนี้โลกนี้เจริญ โลกเจริญขึ้นๆ เมื่อก่อนโลกเรายังล้าหลัง เดี่ยวนี้เจริญขึ้น เจริญด้วยวิทยาศาสตร์ เจริญด้วยสติด้วยปัญญาของคน สติปัญญาสร้างให้โลกนี้เจริญขึ้นมา โลกเจริญขึ้นมา คนฉลาดขึ้น คนฉลาดขึ้นทำอะไรแล้วใช้ปัญญาของตน

นั่นมันปัญญาของโลก โลกเจริญขึ้นเหยียบธรรมะสังฆธรรมแบนแต่ดแต่อยู่ในหัวใจนั้น เพราะความเจริญของมันไง ถ้าความเจริญมันก็เกิดความเยอหยิ่งเกิดความจองหองพองชน คิดว่าอันนั้นเป็นสติปัญญาที่เป็นปัญญาของตนไง ปัญญาอันนั้นมันปัญญาไฟ ปัญญาที่กิเลสมันป้อนให้ปัญญาที่กิเลสมันเฟื่องฟูขึ้นมา มันไม่เป็นสัจจะความจริงหรอก

ธรรมะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอ่อนน้อมถ่อมตน โดยการอ่อนน้อมถ่อมตน คนที่อ่อนน้อมถ่อมตนเขามีสติมีปัญญาของเขา เขามีอำนาจวาสนาของเขา เขาหลบ เขาหลีกเลี่ยงของเขา เขาเอาเพื่อตัวเขารอดจากการฟุ้งเล็ง รอดมีโอกาสได้ประพฤติปฏิบัติของเขา

คนที่มีความอำนาจวาสนาของเขา เขาทำของเขา เขาก็มั่นหน้าก้มตาประพฤติปฏิบัติ เขาก็มั่นหน้าก้มตามีการกระทำ เขาทำด้วยสติด้วยปัญญาของเขา เขาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาของเขา

ด้วยการพัฒนาหัวใจของเขา เขาไม่ไปสุขหัวกันหรือ สุขหัวไม่กันอยู่นั้นนะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านถึงไม่ให้คลุกคลีกัน

ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริงของเรา ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราต้องศึกษานะ ศึกษาเป็นแนวทางไง ถ้าไม่ศึกษาเราก็แบบว่ามีดแปดด้าน ไม่มีทางไหนเป็นทางออกเลย ศึกษามาแล้วซาบซึ่งในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซาบซึ่งๆ นะ เพราะกิเลสมันกลัวธรรมเท่านั้น กิเลสไม่กลัวอะไรทั้งสิ้น กิเลสมันกลัวธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ปราบพญามาร

“มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา เราจะไม่ดำริถึงเจ้า เจ้าจะเกิดในหัวใจของเราอีกไม่ได้เลย” เยาะเย้ยมารมาก่อนหน้านั้นแล้ว เวลาทำนรีอัสถ์ขันธ์ เวลาพระที่มาประพาศปฏิบัติสิ้นสุดแห่งทุกข์ไป เวลานิพพานไป มารค้นหาๆ “มารเอ๋ย เธอไม่ต้องค้นหาหรือ เธอหาทุกข์เราไม่เจอหรือ หาอย่างไรก็ไม่พบ”

แต่พวกเราไม่ต้องให้มันหวนนะ มันครองหัวใจเราอยู่นี่ไง มันสถิตในกลางหัวใจเรา ยิ่งใหญ่กลางหัวใจเรา แล้วมันเหยียบย่ำหัวใจเรา แล้วสิ่งที่เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกิเลสๆ กิเลสเป็นสิ่งที่น่าขยะแขยง กิเลสเป็นสิ่งที่น่ากลัว แล้วเวลามันอยู่ในหัวใจของเรา กลายเป็นของดีไปเลยนะ คิดอะไร ทำสิ่งใด โอ้โฮ! ถูกต้องดีงามไปหมดละ ทิฏฐิมานะของเรา ยอดเยี่ยม ความคิดของเราที่สุดยอด คนอื่นผิดหมด เราถูกอยู่คนเดียว นี่ไง เวลากิเลสมันยิ่งใหญ่ในหัวใจ

แต่เวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อ่อนน้อมถ่อมตน เวลาจะประพาศปฏิบัติขึ้นมา เราเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มีอำนาจวาสนาขนาดนี้แล้ว ถ้ามีอำนาจวาสนาขนาดนี้แล้วมีอำนาจวาสนาที่ไหน มีอำนาจวาสนาที่มาสนใจจะประพาศปฏิบัติใจ มีอำนาจวาสนาที่มันยังหันหน้าเข้ามาสู่พระพุทธศาสนา หันหน้าเข้าสู่พระพุทธศาสนา นะ

เวลาพระพุทธศาสนาสอนให้ละให้ว่าง เวลาให้ละให้ว่างแล้วมันจะไม่มีความสุขสิ่งใดๆ เลย ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสสะสม สะสมสิ่งนั้น ต้องความมั่นคงของชีวิต ทุกอย่างต้องมีเพียบพร้อมไปหมด ต้องอุทมสมบุรณ์ อุทมสมบุรณ์แล้วเราจะมาประพฤติปฏิบัติ แล้วยังอึ้งนะ อึ้งว่าธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีบอกไว้ เวลาคนมาแล้วต้องให้กินอิ่มนอนอุ่นก่อน แล้วค่อยมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลากิเลสมันอึ้งก่อนไง แต่เวลาจะมาประพฤติปฏิบัติแล้ว เห็นใหม่ เวลาภาวนามาสมาธิก็ทำไม่ได้ ปัญญา ก็ทำไม่ได้ มันมีแต่ความเร่าร้อนๆ ใจ

เวลาถ้ามันมีสติมีปัญหา พอมีศีล มีศีลของเขา มีศีลมีธรรมของเขา เขายังปฏิบัติของเขา ถ้าทำของเขาไม่ได้เขาอดนอนอดอาหาร แล้วเวลาเขาอดอาหาร อาหารที่ว่าต้องอุทมสมบุรณ์ ต้องมีความรื่นเริงในการปฏิบัติ ใจนั้นมันพอกพูนกิเลสทั้งนั้น นี่ใจ มันคือกิเลส กิเลสที่มันอยู่ในหัวใจของตน แล้วเวลาจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาก็ประพฤติปฏิบัติตั้งใจว่าจะมาฆ่ากิเลส เพราะคำว่า “ฆ่ากิเลส” คำว่า “กิเลส” นี่มันก็เป็นการบัญญัติศัพท์มาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าเป็นธรรมๆ เป็นธรรมก็ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นธรรม เวลาสิ่งที่มันสถิตในใจของสัตว์โลก เวลาคนที่ทำบุญกุศลแล้วไปเกิดเป็นเทวดา นี่เทวดาฝ่ายเทพ เทวดาฝ่ายมาร เวลาฝ่ายเทพ ฝ่ายเทพก็คนที่เขามีจิตใจที่เป็นธรรมใจ จิตใจเขาเป็นเทวดาก็เป็นเทวดาฝ่ายเทพ เวลาคนเขาทำบุญกุศลของเขา เขามีบุญกุศลของเขา เขาด้วยบุญใจ

จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะตามเวรตามกรรมของสัตว์ กรรมจำแนกให้เกิดต่างๆ กัน เวลาเขาไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมของเขา เขาก็เป็นเทวดา อินทร์ พรหมฝ่ายมาร ฝ่ายมารก็ฝ่ายยุฝ่ายเหยียดฝ่ายทำลายฝ่ายต่างๆ นี่ใจ เวลามันเป็นเทพหรือเป็นมาร สิ่งที่เป็นเทพหรือเป็นมารเวลาศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที่เราเรามองถึงผลของวัฏฏะเลย มองถึงสัตว์โลกใน ๓ โลกธาตุเลยว่าเขาดำรงชีพอย่างไร เขาเป็นอย่างไร มาจากไหน

นี่ย้อนกลับมาในใจของเรา เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะค้นคว้าหาหัวใจของเรา ถ้าเราค้นคว้าหาหัวใจของเราเพื่อให้มีศีลธรรม ให้มีธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ

เจ้ามาตรวจสอบ ตรวจสอบอะไร ตรวจสอบว่าเราประพฤติปฏิบัติเพื่อจะละกิเลสไป ไม่ได้ไป ส่งเสริมเสริมสร้างมันให้มันยิ่งใหญ่ในหัวใจของเราไป

ปฏิบัติมาณะเวลาคนทุกข์คนยาก คนทุกข์คนยากนะ เนื้อนาบุญของโลก ภิภษุณีเป็นเนื้อหา บุญของโลก คนทุกข์คนยากขึ้นมาทำบุญกุศลมาเพื่ออำนาจวาสนาบารมี ทำสิ่งใดแล้วให้ ประสบความสำเร็จ เวลาทำบุญกุศลของตนก็อธิษฐานเอา อธิษฐานแล้วนี่เป้าหมายของเรา เรา จะประพฤติปฏิบัติ เราทำคุณงามความดีของเรา นี่ไง เวลาเราสร้างบุญกุศลของเราก็เพื่อบุญ กุศลเพื่ออำนาจวาสนา เพื่อวาสนา เห็นไหม แต่เวลาจะประพฤติปฏิบัติละ มันต้องปฏิบัติโดย ตัวเราเองไป

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราเป็นคนที่แค่บอกทาง สิ่งที่ยังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนามารื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นแนวทาง เพราะความจริงคือความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ท่าน ประพฤติปฏิบัติ นี่วิมุตติสุขชำระล้างกิเลสในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมดจด ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิมุตติสุขๆ แน่นอน

ถ้าแน่นอนอย่างนั้นนั่นเป็นความสุขแท้ แล้วความสุขแท้ เห็นไหม เวลาแสดงกิริยา คือ การกระทำของจิต จิตต้องมีการกระทำ เวลาธรรมะ ธรรมะมันออกมาจากไหน ธรรมะมันออกมา จากใจของครูบาอาจารย์ท่านมีสังฆธรรมในหัวใจแล้วท่านอธิบายสังฆธรรมเริ่มต้นทำอย่างไร เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเทศนาว่าการ เริ่มต้นจากทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้า ใจมันสงบระงับเข้ามาแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา แล้วถ้าปัญญามันเกิดขึ้น ปัญญาในพระพุทธศาสนา ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา

แต่เวลาศึกษาๆ ศึกษา มา ศึกษา คั่นคว่า คั่นคว่าธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้า ศึกษาโดยโลกียปัญญา ปัญญาเกิดจากการศึกษา เกิดจากการจดจำ เกิดจากการ ท่องบ่นนี่แหละ เกิดจากการท่องบ่น ถ้าท่องบ่นได้ เรายังท่องบ่นได้คล่องปาก เวลาคล่องปาก ขึ้นมาเวลาที่มีความทุกข์ความยากขึ้นมา บทใด สัมโพชฌงค์ เห็นไหม วิจัยในธรรมะมีสติมีอินทรีย์ แก่กล้า มีการกระทำให้ต่อสู้กับกิเลสของตน ศึกษาอย่างนั้นมา เราเอาข้อธรรมนั้นมาเป็น

หัวข้อ หัวข้อที่เราจะใช้สติปัญญาของเราใคร่ครวญ ใคร่ครวญขึ้นมาให้เท่าทันกับความทุกข์ในใจของตน

เวลาศึกษามา ศึกษามันเป็นโลกีย์ปัญญา แต่เวลาฝึกหัดจะภาวนาๆ อยู่ทางโลกก็ทุกข์ เกิดมากิเลสท่วมหัวใจมีแต่ความทุกข์ความยาก มีความทุกข์ความยากขึ้นมาก็พยายามค้นคว้าพยายามจะประพฤติปฏิบัติ เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาก็มาทุกข์ ทุกข์เพราะอะไร ทุกข์เพราะมันไม่บรรลुरुธรรม มันไม่บรรลुरुธรรม มันก็เป็นความทุกข์

นี่ไง มันก็เป็นความทุกข์นะ นั่นมันคืออะไรละ คือกิเลสทั้งนั้น สิ่งที่แสดงออก แสดงออกมากิเลสค้นหาท่วมท้นหัวใจ ถ้ากิเลสค้นหามันท่วมท้นหัวใจ เราปฏิบัติ กิเลสมันต้องเบาบางลงสิ เราปฏิบัติขึ้นมาถ้ามันฟุ้งมันซ่าน มันมีแต่ความพลั้งเผลอ มีแต่ความไม่เอาไหนในหัวใจของเรา เราก็พยายามตั้งสติขึ้นมาสิพอตั้งสติขึ้นมา ฝึกหัดมาจากภายนอก ฝึกหัดมาจากข้อวัตรปฏิบัตินี้แหละ

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านฝึกหัด เวลาผู้ที่จะไปบวชกับท่าน ท่านถึงให้ท่องบ่นให้ท่องบ่นให้สวดปาฏิโมกข์ได้ท่านถึงบวชให้ ให้ฝึกหัด ให้เย็บผ้า นี่คือการฝึกหัด ฝึกหัดคืออะไร ฝึกหัดคือเครื่องอยู่ของใจใจ เวลาใจมันเร่รอน ใจมันเลื่อนลอย ใจมันไม่มีจุดหมาย ไม่มีหลักมีเกณฑ์ ข้อวัตรปฏิบัติขึ้นไป เวลานั้นดหมาย เข้าขึ้นมาลงศาลา วัตรในโรงศาลา วัตรในการบิณฑบาต วัตรในการภักติกิจ วัตรในการเก็บล้างศาลา วัตรในการฉนน้ำร้อน มันมีข้อวัตรของมัน

วัตรๆ ข้อวัตรคือว่ากติกานี้คือการฝึกหัด ฝึกหัดหัวใจที่มันเลื่อนลอย ฝึกหัดหัวใจที่มันไม่มีกฏมีเกณฑ์ ฝึกหัดหัวใจที่มันจับต้องไม่ได้ พอจับต้องไม่ได้มันก็ฟาดวงฟาดงายู่กลางหัวใจนี้ ถ้ามันฟาดวงฟาดงายู่กลางหัวใจนี้ก็ว่ามันยิ่งใหญ่ เรายิ่งใหญ่ เราอดเยี่ยม ไม่รู้ตัวเลย นั่นนะ นั่นคือกิเลส มันคือกิเลสเหยียบหัวใจ นั่นนะ มันคือกิเลส เวลาประพฤติปฏิบัติไปเป็นทุกข์เป็นยากขึ้นมาอีก ทุกข์ยากเพราะมันไม่บรรลुरुธรรมไง กิเลสซ่อนเข้าไปอีก ทั้งๆ ที่จะมาประพฤติปฏิบัติไ

เวลามันคิด มันคำนวณไป เพราะกิเลสมันพาคิด อวิชชาปัจจุยา สงขาราสงขารปัจจุยา วิญญาณ เวลามันเกิด มันเกิดจากอวิชชาทั้งสิ้น อวิชชาคือความไม่รู้ ทั้งๆ ที่ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ท่องมาปากเปียกปากแฉะ เวลาท่องหนึ่งท่องธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาจำก็จำธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาใช้ปัญญาตรึกตรองก็ตรึกตรองธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเอาสังฆธรรมนี้มาข่มขี้กิเลสในใจของตน

นี่ไง มันเป็นการท่องจำทั้งนั้น ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตัวเองไม่มีอะไรเลย แล้วถ้ามันจะมีอะไรขึ้นมาก็ทุกข์ก็ร้อนอีก ประพฤติปฏิบัติแล้วไม่บรรลुธรรมๆ

มันคือกิเลสไม่ใช่ธรรม มันคือกิเลส แล้วมันคือใครละ มันก็คือความคิดในใจนี่ไง เวลาอวิชชา อวิชชาความไม่รู้ เพราะมันไม่รู้ เวลา รู้ก็ไปรู้เรื่องขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รู้ด้วยสังฆธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รู้ด้วยการศึกษา รู้ด้วยมันก็เป็นสัญญา สัญญามันก็มาสร้างภาพ สร้างภาพคือว่าตัวเองมีคุณธรรม แล้วพอมีคุณธรรมขึ้นมาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาจะประพฤติปฏิบัติก็ทุกข์อีก ทุกข์เพราะอะไร ทุกข์เพราะไม่บรรลุธรรม

มันคือกิเลส อาการของมัน อาการของมันแสดงออกมาตลอด ถ้าอาการของมัน แสดงออกมาตลอดขึ้นมา มันจะเป็นธรรมมาได้อย่างไร

แต่ถ้าเป็นธรรมๆ นะ เวลาครูบาอาจารย์ของท่านชื่อสัตย์ ท่านมีสังขะ มีสังขะขึ้นมา เพราะเกิดมาเป็นมนุษย์ใช่ไหม เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วจะเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะจะเกิดซ้ำๆ ซากๆ อย่างนี้ใช่ไหม เกิดมาชาตินี้ชาติเดียวมันทุกข์แค่นี้พอแล้ว เกิดมาชาตินี้มันทุกข์แล้ว

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เพราะเราเกิดมา เราเกิดมาด้วยอำนาจวาสนา เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา กึ่งกลางพุทธกาลศาสนาเจริญอีกหนหนึ่ง ขณะที่เจริญขึ้นมา เจริญขึ้นมาด้วยการค้นคว้าด้วยการประพฤติปฏิบัติโดยอำนาจวาสนาของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านมีอำนาจวาสนาของท่าน ท่านค้นคว้าของท่าน ท่านพิจารณาของท่าน

สังขารม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่ในตัวพระไตรปิฎกอยู่แล้ว กิ่งพุทธกาลแล้วใครจะสนใจ ใครจะค้นคว้า ใครจะเปิดมาวิเคราะห์วิจัย แล้ววิเคราะห์วิจัยขึ้นมาแล้วแล้วถ้าสร้างอารมณ์อย่างนั้น ถ้าทำว่าฉันรู้ ฉันแน่ ฉันมีความเข้าใจ นั่นนะ มันคือกิเลส เรามาเพื่อจะกำจัดกิเลส เรามาเพื่อจะฆ่ากิเลส ไม่ใช่มาส่งเสริมกิเลส ไม่ใช่มายึดมั่นถือมั่นความเห็นของตน ถ้ามายึดมั่นถือมั่นความเห็นของตนแล้วก็ตีฝีปาก จำธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็มาตีฝีปาก

ตีฝีปากมันก็เป็นแค่อะไรก็ปัญหา ตีฝีปากมันเป็นเรื่องโลกๆ ตีฝีปากมันก็เป็นสมองของเราคิดนี่แหละ เป็นสมองของเราวิเคราะห์วิจัยก็เท่านั้น นี่ไง มันคือกิเลส ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาประพฤติปฏิบัติไปไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ พ้นจากทุกข์ไปเลย จำมา จำมาเอามาตีฝีปาก เอามาตีฝีปากมันก็เป็นกิเลสที่มันปิดบังหัวใจให้เราไม่สามารถเข้าไปค้นคว้าหาสัจจะความจริงในใจของเราได้

ถ้าเราศึกษามาแล้ววาง ปริยัติเขาให้ปฏิบัติ ศึกษาปริยัติมา ศึกษาเพื่อประพฤติปฏิบัติ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ยวางให้หมด นี่ถ้ามันวางให้หมด ว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ มันคือกิเลส ว่างๆ ทั้งนั้น กิเลสทั้งนั้นเพราะอะไร เพราะว่างๆ ขึ้นมาไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีที่มาที่ไป ไม่มีสิ่งใดเป็นความจริงของตนเลย

แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเราหายใจเข้านี้ก็พุท หายใจออกนี้ก็โธ นี่พยายามกำหนดพุทโธ พยายามกำหนดอานาปานสติ ถ้ามันสงบเข้ามามันต้องสงบเข้ามาด้วยความชัดเจน เริ่มต้นถ้ามันจะสงบได้ลุ่มๆ ดอนๆ สงบได้บ้าง สงบไม่ได้บ้าง เข้าได้บ้าง เข้าไม่ได้บ้าง คนฝึกหัดใหม่เป็นอย่างนี้ทั้งนั้น ไม่มีใครชำนาญการมีความรู้มาจากท้องพ่อท้องแม่ไม่มีหรอก มันต้องมาฝึกหัดทั้งนั้น แล้วการฝึกการหัดขึ้นมาเนี่ยมันก็อยู่ที่วาสนาของคน วาสนาของคนมันวางแนวทางของมันไว้

นี่ไง เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ทรัพย์สมบัติสิ่งใดเราก็หาได้ งานสิ่งใดก็ทำเป็นทั้งสิ้น คนเขามีอาชีพ เราก็เคยมีอาชีพมาก่อน ทำไมคนจะไม่มีอาชีพ คนเกิดมาคนก็

มีหน้าที่การงานทั้งสิ้น ใครเขาทำได้ เราก็ทำได้ นี่สิ่งที่ทำได้มันก็เป็นเรื่องโลกๆ ทั้งนั้น เวลาจะเอาจริงเอาจังขึ้นมาจะค้นคว้าหาใจของตนขึ้นมาทำไมไม่ได้

เวลามันจะมีสติปัญญา สิ่งในโลกๆ เขามี เราก็มี สิ่งในโลกเขาใช้สอยกันอยู่เราก็ได้เห็น เราก็ได้ใช้ แล้วมันมีอะไรขึ้นมาอีก แล้วเราก็จะเกิดมาซ้ำๆ ซากๆ อย่างนี้ใช้ใหม่ แล้วซ้ำๆ ซากๆ ขึ้นมาเวลาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะด้วยผลเวรผลบุญของกรรม ถ้าเกิดเวลากรรมมันให้ผลไปเกิดเป็นสัตว์ จะได้เกิดเป็นมนุษย์อีกหรือ หรือว่าเราจะไปเกิดเป็นเทวดา แล้วเราทำความดีอะไรไว้ เรามีอะไรเป็นสมบัติของเรา มันไม่มีอะไรเป็นสมบัติของเรา แล้วเราจะไปเกิดที่ไหน ถ้ายังอหังการอยู่นี้มันก็ไปอยู่ในอเวจีนั่นแหละ

สิ่งต่างๆ ถ้ามันคิดของมันขึ้นมา มันพอมีกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติ ถ้ามันพอมีกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติ เวลาเราปฏิบัติขึ้นมาก็ด้วยอำนาจวาสนาของคน เราก็ทำของเราให้แหละ มันจะทุกข์มันจะยาก มันจะลำบากขนาดไหน เราก็จะทำ ถ้าเราจะทำขึ้นมาให้มันเกิดขึ้นมาตามความเป็นจริงของมัน ถ้ามันเกิดขึ้นมาตามความเป็นจริงของมัน เรามีสติ เรามีปัญญา เราคิด เราแยกของเราได้ เราคิดเราแยกของเราละ เราต้องการความเป็นจริงทั้งนั้น

เวลาคนทำมาหากิน เวลาเขาให้เงินให้ทองมา เราก็ต้องการแบ่งก็จริงทั้งนั้น เราไม่ต้องการแบ่งก็ปลอม เวลาแบ่งก็ปลอมขึ้นมาไปแจ้งตำรวจเลย เราได้รับแบ่งก็ปลอมมา

เวลาจะประพฤติปฏิบัติ เราก็จะเอาความจริงของเรา แล้วความจริงใครเป็นคนตรวจสอบ เวลาคนตรวจสอบขึ้นมา เห็นไหม มันคือกิเลส กิเลสมันปลิ้นมันปล้อน มันพลิกมันแพลง มันหลอกมันลวงทั้งสิ้น เวลามันปลิ้นมันปล้อน มันหลอกมันลวง เราก็วางไว้ ตั้งสติไว้ ถ้ามีสติปัญญา หายใจเข้านี้กพุทธ หายใจออกนี้กโธ พยายามประพฤติปฏิบัติของเรา ทำความเป็นจริงของเรา ขึ้นมาให้ได้ เวลามันจะเป็นความจริงขึ้นมา ถ้ามันสงบระงับเข้ามา มันมีความร่มเย็นของเราเอง มันเป็นความมหัสจรรย์แน่นอนอยู่แล้ว

ดูสิ ขั้วโลกเหนือ ขั้วโลกใต้ เส้นศูนย์สูตร มันมีข้อเท็จจริงของมันอยู่แล้ว นี่เส้นศูนย์สูตร นี่เขตร้อน เขตร้อนนี่ฤดูกาลของมัน มันเป็นไปตามอยู่ในเส้นศูนย์สูตรนั้น ขั้วโลกเหนือ ขั้วโลกใต้ น้ำแข็งทั้งนั้น มันก็ข้อเท็จจริงทั้งนั้น

นี่ก็เหมือนกัน หัวใจถ้ามันทำได้จริง มันก็มีข้อเท็จจริงของมันทั้งสิ้น ถ้ามีข้อเท็จจริงของมันนี่มันเป็นความจริงๆ ขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาที่เราทำตามอำนาจวาสนาของเรา นี่การประพฤติปฏิบัติใด เราจะประพฤติปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าประพฤติปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนะ หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โซ พยายามกระทำของเราขึ้นมา ให้หัวใจเราสงบระงับเข้ามา ให้มันเป็นความจริง

อย่าให้กิเลสมันปลิ้นมันปล้อน มันหลอกมันลวง กิเลสมันปลิ้นมันปล้อน มันหลอกมันลวง แล้วมันเชื่อเราซะด้วย

เวลาจิต... ถ้ามันหายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โซ เวลาจิตมันมีกำลังขึ้นมาบ้าง ถ้ามันจะรู้จะเห็นสิ่งใด ความรู้ความเห็นสิ่งใดมันก็วางทั้งสิ้น เขาก็เห็นกันทั้งนั้น ความเห็นเห็นนิมิต เห็นนิมิตไอนี่สิ่งนี้มันเป็นการชักให้เราออกนอกกลุ่มทางทั้งสิ้น ถ้ามันจะเห็นสิ่งใดก็วาง ถ้าคนมีสติปัญญานะ แต่เริ่มต้นปฏิบัติไปมันก็อยากรู้อยากเห็น เวลาอยากรู้อยากเห็นแล้วก็เทียบเคียงไป พอยิ่งเทียบเคียงเข้าไปในธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นวงรอบๆ ขึ้นไป มันบรรลุนิพพาน บรรลุนิพพานไปหมด มันคือกิเลสทั้งนั้น กิเลสทั้งนั้น

ถ้ามันเป็นความจริง ถ้ามันจะเป็นความจริงนะ มันเป็นความจริง เราทำความสงบใจของเราเข้ามา ใจสงบระงับแล้วฝึกหัดใช้ปัญญาๆ เวลาปัญญามันเกิดขึ้นมา เวลาปัญญามันเกิดขึ้นมา เห็นใหม่ คนที่เคยภาวนามันรู้หมดละ เวลาปัญญามันเกิดขึ้นมาเกิดขึ้นมาจากอะไร ถ้าปัญญามันจะเกิดนะ แล้วปัญญามันเกิดแสนยาก มันเกิดแสนยากเพราะอะไร จิตสงบมันยังตั้งจิตให้มันมันคงไม่ได้เลย ทำความสงบบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งจนเป็นสัมมาสมาธิ พอสัมมาสมาธิแล้ว น้อมไปสู่สติปัญญา ๔ น้อมไปสู่กาย น้อมไปสู่เวทนา น้อมไปสู่จิต น้อมไปสู่ธรรม

เวลาน้อมไปๆ จิตเห็นอาการของจิต เวลาจิตส่งออกส่งออกทั้งหมด จิตส่งออกทั้งหมด โดยธรรมชาติของมัน มันส่งออกอยู่แล้ว โดยธรรมชาติของจิต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติท่านรู้ของท่าน

พลังงาน พลังงานธรรมชาติมันส่งออกทั้งสิ้น จุดไฟไปแล้วมันมีแสงของมันนี่ธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นธรรมชาติก็เห็นอยู่ทุกวัน โดยธรรมชาติเดี๋ยวนี้วิทยาศาสตร์

มันเจริญ เต็มวุ้นไฟฟ้าตามถนนหนทางมันใช้แสง พอแสงมันเบาบางลงไฟติดปั๊บเลย พอพระอาทิตย์ขึ้นแสงดับพริบเลย ไม่มีใครไปทำมันนะ มันเกิดตัวเองเลย แล้วมันได้อะไร มันมีชีวิตหรือ

แล้วนี่ก็เหมือนกัน เราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมากก็จะเอาแบบไฟถนนนั่นแหละ เกิดดับ มันเกิดมันดับ แหม! มันบรรลุธรรม มันคือกิเลส แล้วเวลาอาการที่เกิดขึ้น อาการที่เกิดขึ้นจากการกระทำ มันคืออาการของกิเลส มันคืออาการของกิเลสอย่างใด สิ่งที่เป็นอาการๆ ทั้งนั้นนะ ในการฝึกหัดใจ คนที่ไม่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมากก็ทำอะไรจับต้นชนปลายไม่ถูกเลย เวลาปฏิบัติขึ้นมาล้มเหลว

หลวงตาท่านจะเน้นย้ำตลอด **“การปฏิบัติต้องมีสติ การปฏิบัติต้องมีสติทุกเมื่อทุกการเคลื่อนไหว สติต้องการตลอด”** แม้แต่เด็กน้อย เด็กน้อยถ้ามีสติสัมปชัญญะมันก็ยังรู้เนื้อรู้ตัวของมัน แม้แต่เด็กน้อย แม้แต่ทำหน้าที่การงานใดๆ ทั้งสิ้น มันก็ต้องมีสติ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีสติของเรา เติบงาม นิ่งสมาธิภาวนาของเรา เราตั้งใจของเราจะเต็มมันก็พ้นเพื่อนต่างๆ เราก็ฝึกหัดของเราไปเรื่อย เราจะเห็นใจ ถ้าวันไหนเผลอหรือเราตั้งสติแล้วเวลาไปคิดเรื่องอื่นไป อ้าว! เผลอแล้ว เวลาพุทโธๆ ไป เต็มหลุดแล้ว มันขาดสติ ขาดสติเพราะอะไร แล้วเวลาฝึกสติ สติสมบูรณ์ขึ้น เวลาสติสมบูรณ์ขึ้นมันต่อเนื่องไป แล้ววันไหนถ้าอำนาจวาสนานะ เวลากำหนดไปแล้วมันราบรื่น แล้วมันสงบลงได้ เราเห็นมันนะ โอ๊ย! ผลของสติ

ผลของสติมันให้คุณสมบัติอย่างนี้ มันให้คุณค่าขนาดนี้ มันทำเราชนะกิเลสในใจของเราเป็นครั้งเป็นคราว นี่สมาธิธรรม สติธรรม สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม สติธรรม ถ้ามีสมาธิ สมาธิก็มีความสุขความสงบความร่มเย็น ถ้าความสงบความร่มเย็นอันนี้เป็นธรรมใหม่ เป็นธรรม เป็นธรรมเป็นชั่วครั้งชั่วคราวไป เพราะเป็นธรรมต่อเมื่อเรามีสติสัมปชัญญะ เรามีสติ เรามีการกำหนด เราควบคุมอยู่มันก็เป็นธรรม เต็มมันก็เผลอแล้ว

แล้วพอเป็นธรรมขึ้นมา สิ่งที่ว่าคำว่า “เป็นธรรม” คำว่า “เป็นธรรม” เป็นธรรมคือการชนะชั่วคราว การเป็นธรรมขึ้นมา เราประพฤติปฏิบัติแล้ว เราได้รับรสของธรรม รสของสติธรรม รส

ของสมาธิธรรม รัสของปัญญาที่ใช้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในการพิจารณาของเรา

นี่ไง สิ่งนี้มันเป็นรัสเป็นชาติ ถ้าเป็นรัสเป็นชาติในการประพฤติปฏิบัติเข้ามาเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป ถ้ามันเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป แต่เวลาทำไปแล้วสิ่งที่มันเป็นทุกข์เป็นยากอยู่เพราะอะไร เพราะไม่บรรลุธรรมไง ที่เป็นทุกข์เป็นยากก็อยู่นี่ปฏิบัติแล้วไม่บรรลุธรรม ปฏิบัติสายกรรมฐานมันเป็นอัตตกิลมถานุโยค ปฏิบัติไปแล้วมันมีแต่ความทุกข์ความยาก สู้อไปทำงานๆ ทำสะดวกสบายดีกว่า

ดีกว่า กว่าอะไรละ ดีกว่าก็คือกิเลสไง ดีกว่าคือการล้มเหลวไง ล้มเหลวจากเจตนาของตนที่ตั้งมันของตน ตั้งใจของตนนั้นไง ล้มเหลวหมดเลย แล้วเวลาปฏิบัติไปเป็นสติธรรม เป็นสมาธิธรรม เป็นปัญญาธรรม มันก็เป็นชั่วคราว มันเป็นชั่วคราวมันเป็นเพราะสติมันเด่นขึ้นมา แล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญาๆ เห็นไหม นี่ไง ถ้ามันเป็นธรรมมันก็เป็นธรรมเฉพาะๆ

แต่ถ้ามันจะบรรลุธรรม นี่ไง มรรค ๔ ผล ๔ เวลาจะประพฤติปฏิบัติธรรม เวลามรรค ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ มรรค ๘ มรรค ๘ ขึ้นมาความสมดุลงของมัน ถ้ามีความสมดุลงมันก็ต้องฝึกหัด ฝึกหัดอย่างไร งานชอบไม่ชอบ งานนี้งานอะไร เริ่มต้นขึ้นมาเราพยายามทำความสงบของใจเราเข้ามา ถ้าใจเราสงบระงับเข้ามาที่สมาธิ มันฝึกหัดตั้งมันขึ้นไป ถ้าตั้งมันขึ้นไปก็ฝึกหัดไป เราฝึกหัดให้จิตใจของเราเข้มแข็งขึ้นมา ฝึกหัดให้จิตใจของเราฝึกหัดทำงานให้มันเป็น

จิตเห็นอาการของจิต ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา จิตเห็นอาการของจิตคือเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง ความเป็นจริงคือว่าฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญาของเราไป เวลาถ้ามันจะปล่อยวางๆ ปล่อยวางแล้วมันได้อะไร ปล่อยวางแล้วมันมีเหตุผลสิ่งใด ปล่อยวางแล้วมันได้ประโยชน์อะไร นี่ไง ปล่อยวางแล้วก็เลื่อนลอย

สิ่งที่ว่าคำว่า “เราประพฤติปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมกรรมฐานมันทุกข์มันยาก” มันทุกข์มันยากเพราะกิเลสมันต่อต้าน มันทุกข์มันยากเพราะกิเลสมันสุขหัว สุขหัวกันจะพลิกจะแพลง แล้วมันก็อยู่ที่วาสนาของคนด้วย วาสนาของคนที่มีมันอ่อนแอ เวลาอ่อนแอทำสิ่งใดแล้วมันทำไม่จริงไม่จริงทั้งนั้น

เวลาประวัติครูบาอาจารย์ของเรา ท่านมันคงของท่าน ท่านทำของท่าน ในสมัยพุทธกาล พระโศณะ พระจักขุบาลเวลาทำจริงทำจังของท่านทำขนาดนั้น เดินจงกรมจนฝ่าเท้าแตกจนเลือดเต็มองไปหมดเลย ยังเดินอยู่อย่างนั้น เอาจริงเอาจังขนาดนั้นนี่ถ้ามันเป็นจริงเป็นจัง เห็นไหม

เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระโมคคัลลานะ ๗ วัน เป็นพระอรหันต์ นี้ได้พระโสดาบันมาจากพระสารีบุตรพึ่งเทศน์พระอัสสชิมาก่อน พระโมคคัลลานะได้ฟังจากพระสารีบุตรมา เป็นพระโสดาบันมา บริวาร ๕๐๐ เป็นพระโสดาบันไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์หมดเลย เว้นไว้แต่ ๒ องค์หัวหน้าแล้วพระโมคคัลลานะ ๗ วัน สำเร็จไป พระสารีบุตร ๑๔ วัน พระจักขุบาลพระนี้ล้มลุกคลุกคลานต่อสู้อาตมตลอด

อำนาจวาสนาคมนั้นเหมือนกันไหม มันเท่ากันไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปแสดงธรรมจักขุ กับปัญจวัคคีย์ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมองค์เดียว อีก ๔ ยังไม่เห็นเพราะอะไร วาสนาของคนใด ปัญญาของคนใด การกระทำของคนใด

นี่ก็เหมือนกัน เราก็ย้อนกลับมาที่เรา เราดูครูบาอาจารย์ที่ทำ นี่ตั้งสมัยพุทธกาล สมัยหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นที่ครูบาอาจารย์ที่ท่านพยายามสร้างศาสนทายาทขึ้นมา การประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ใครมีอำนาจวาสนาขนาดไหน ใครกระทำอย่างไรให้มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา แล้วฝึกหัดขึ้นมาให้จิตใจมันมันคงขึ้นมา ถ้ามันมันคงขึ้นมามันมีประสบการณ์ของมัน มันมีเหตุมีผลไม่เลื่อนลอย ไม่เลื่อนลอยคว้าน้ำเหลวจับต้องสิ่งใดไม่ได้

แล้วศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วตีฝีปากนะ ตีฝีปากนี้มันก็เป็นปริยัติ ตีฝีปาก ตีฝีปากตามทฤษฎี ไม่มีเลยสภาวะตามความเป็นจริง เอามาจากไหน แล้วสภาวะตามความเป็นจริงไม่มี ไม่มีก็ไม่รู้จักกิเลสไง คนฆ่ากิเลสไม่เห็นกิเลส เอาไปฆ่ากิเลสได้อย่างไร คนจะฆ่ากิเลส คนจะฆ่ากิเลสไปยอมจำนนกิเลส นั่นคือกิเลส

เวลากิเลส อุปกิเลส กิเลสคือความโลภ ความโกรธ ความหลง ความโมโหโทโส ความหลงไหล การทำตัวหย่าเบนี้คือกิเลส มาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แหม! เป็นคนดี เมื่อก่อนเคยโกรธบ้าง เตี้ยวันนี้หายโกรธแล้ว

จิตนี้ว่างหมดเลย อุปกิเลส โอภาส สว่างใส อุปกิเลส แล้วอุปกิเลสแล้วเราทำความสงบ
ของใจทำไม เวลาบอกว่าไอ้พวกกรรมฐานนี้ทำความสงบแล้วหिनทับหญ้า ๆ ๆ

หिनทับหญ้าถ้าหिनไม่ทับหญ้ามันก็รกไปหมดนะสิ หินทับหญ้า ๆ หินทับหญ้าก็หिनทับหญ้า
แล้วเวลาไปยกหินขึ้นล่ะ เวลาไปยกหินขึ้นเดียวโดนงูกัดนะ ไปยกหินขึ้นมาเดี่ยวตะขาบกัดนะ
หिनทับหญ้า ๆ ไม่มีหिनเลย ไม่มีหिनเลยมันยิ่งรกใหญ่เลย งูเงี้ยวเขี้ยวขอเต็มเลย เพราะอะไร
เพราะมันมีแต่ตองหญ้า

ไม่ทำความสงบของใจ ใช้ปัญญาไปเลย ฮู! ปัญญาต่อสู้กิเลส ปัญญาแยกแยะกิเลส ฮู!
ปัญญา นั่นคือกิเลส นี่ในพงหญ้ามันมีแต่งูมีแต่อสรพิษ แล้วอสรพิษกัดบีบ โอ้โฮ! บรรลุธรรมเลย
โอ้โฮ! สัจธรรมมันเป็นอย่างนี้เอง โอ้ย! เลือดนี้เวลาพิษมันตาย อ้อ! นี่บรรลุธรรม

นี่ไง มันคือกิเลสทั้งนั้น เพราะอะไร เพราะมันไม่มีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะไง

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพฤติปฏิบัติของท่านมาก่อน สิ่งที่ทำ ๆ การฆ่ากิเลสมัน
แสนยาก ถ้าการฆ่ากิเลสแสนยาก ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันจะเป็นหिनทับหญ้า หินทับ
หญาก็ทับมันไว้ก่อน หินทับหญ้ามันก็ยังมีที่โล่งโถงที่พื้นฐานของเรา แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา นี่ตรง
นี้สำคัญเพราะอะไร เพราะส่วนใหญ่แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่เป็น ส่วนใหญ่แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา
ไม่ได้ เพราะอะไร

เพราะสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน นี่ทำสมถะทำสมาธิแล้วไม่จำเป็นไม่สำคัญ ไม่มี
มีสมถะมันก็ไม่มีงานเลยก็แล้วกันล่ะ ไม่มีสมถะก็พงหญ้าไ้ เข้าไปก็มีแต่งูเห่า งูจงอางอยู่ในนั้น
หมดเลย แล้วเข้าไปต่อสู้อ้อโฮย! เดินเหยียบหัวมันนี่มเห่า โฮ! กิเลสนะ กิเลสมันโดนสติปัญญา
ของเราใคร่ครวญแล้ว โฮ! มันตายหมดเลย

นี่เวลามันเพื่อเจอเพื่อฝัน มันคือกิเลส มันคือทิวฐิมานะในใจ มันคือกิเลสที่มันจ้องหองพอง
ขนในหัวใจ แล้วแอบอ้างอ้างอิงธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจนตัวเองไม่มีสาระ
ไม่มีสิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอัน

เวลาจะเป็นขึ้นเป็นอันลงในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพุทธมามกะเป็นชาวพุทธถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึก แก้วสารพัดนึกเป็นแก้วที่มีคุณค่า คนที่มีอำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหนจะได้สัจจะได้ความจริงจากพระพุทธศาสนา ถ้าได้ความจริงจากพระพุทธศาสนาทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบรับเข้ามาแล้ว ถ้าใจมันสงบรับเป็นสัมมาสมาธิ ถ้าสัมมาสมาธิมันเชื่อมั่นในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ

ถ้าเป็นมิจฉา ถ้าเป็นมิจฉาก็สำคัญตนแล้ว มิจฉา โอ้โฮย! รู้เลยนะ เห็นเลยนะ โอ้โฮ! เข้าใจหมดเลยนะ นี่เป็นอกิถุญา แล้วถ้ามันออกอกิถุญาไปแล้วมันก็ติดอยู่นั้นแหละ เพราะคนเรากิเลสมันฟูอยู่แล้ว แล้วพอมันสงบแล้ว พอจิตมันสงบ จิตมันสงบเป็นมิจฉา มิจฉาเพราะมันส่งออก พอมีการส่งออก แล้วส่งออกนั้นพอใช้ไปแล้วเป็นของชั่วคราว

คำว่า “ของชั่วคราว” กำลัง ดูนักเพาะกายสิ นักเพาะกายถ้าเขาไม่รักษากายของเขาจะเตี้ยก็ซุบผอมหมด สิ่งที่เขาจะอยู่ได้ เขาต้องรักษาของเขา เขาต้องมีสารอาหารสมบูรณ์พอ เขาถึงจะเพาะกายของเขาได้

นี่ก็เหมือนกัน เราทำความสงบของใจเข้ามา กวามันจะสงบรับขึ้นมา เราเพาะหัวใจ เราเพาะจิตใจของเรา เราต้องมีสติ ต้องมีคำบริกรรม ต้องมีการดูแลรักษาให้จิตนี้มันมันคงขึ้นมา แล้วถ้ามันเป็นสัมมาขึ้นมามันก็จะย้อนกลับเข้ามาสู่ค้นคว้าหากิเลสในใจของตน แต่ถ้าเราเพาะหัวใจเราขึ้นมาแล้ว แล้วถ้าไม่มีอำนาจวาสนา เวลามันส่งออก ส่งออกก็เป็นอกิถุญา อกิถุญาไปรู้ไปเห็นสิ่งต่างๆ การรู้การเห็นนั้นต้องใช้พลังงาน เหมือนกับไม่ได้ดูแลรักษาหัวใจเตี้ยมันก็เบาบางลง แล้วเตี้ยมันก็กลับเสื่อมหมด พอเสื่อมหมดแล้วจบ

แต่นี้มันเป็นแต่ทางโลก ทางโลกพวกโหราศาสตร์ พวกหมอดู เวลาใครไปดูหมอนะ เขาจะนั่งหลับตาเลยนะ พอลืมตานั้นท่ายชะ ๆ เลย ไม่ใช่ นั่นคือปฏิภาณในวิชาชีพเขา ในวิชาชีพเขาดูหมอดูอยู่ทุกวัน ตามสถิติตามคำนวณของเขา เขาก็หลับตาให้ใจมันสบายเท่านั้นแหละ จะลงสมาธิๆ ฮ้า! ขนาดนั้นเขี้ยวหรือ เป็นไปได้ยาก

ฉะนั้น เวลามันส่งออกๆ เห็นไหม ถ้ามันเป็นมัจฉาแล้วมันก็จะออกไปเป็นอภิญญา อภิญญา แล้วสำคัญตนะนะ นั่นแหละคือกิเลส นั่นคือที่ตายของพระกรรมฐาน พระกรรมฐานถ้าลองได้ออกอย่างนั้นตายหมดเลย ตายจากคุณธรรมนะ ตายจากคุณธรรม ตายจากมรรคจากผลที่มันจะเจริญก้าวหน้าไป เพราะมันเป็นกิเลส แต่ไปสำคัญตนว่าเป็นมรรคเป็นผลเป็นคุณธรรมในใจของตน

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์นะ ถ้าเป็นจริตนิสัยคือคนสร้างมาอย่างนั้น ดูสิ ดูอย่างแม่ชีแก้วที่หลวงตาท่านไปทรมาน เหมือนกัน มันจะรู้เห็นอะไรก็เรื่องของมัน

“ส่งออกบ้างได้ไหม”

“ดึงไว้ไม่ให้ออกได้ไหม บังคับมัน ฝึกหัดไปก่อน”

ถ้าไม่ฝึกหัดทำไม่ได้เลย ยิ่งของมันเคย ดูสิ ดูแสงสี เห็นไหม จุดไฟสว่างไปหมดเลย ดับไฟสิ มีดตัดต่อเลย นี่ก็เหมือนกันพอจิตมันไปแล้ว ยิ่งมันเคยของมันนะ ออกตลอด ต้องรั้งไว้ รั้งด้วยอะไร สติใจ สติรั้งไว้ จดจ่อพยายามรั้งไว้ รั้งกันอยู่อย่างนั้น ออกบ้าง โอ้ย! รั้งไม่ไหว เหนื่อยปล่อย พอ ไปแล้ว วันนี้อภาวนาดี โอ้อโฮ! เห็นไปหมดเลย ไม่รู้ปล่อยพลังงานไปแล้ว

แต่ถ้ารั้งไว้ๆ เห็นไหม จนต้องรั้งไว้ แล้วพยายามรั้งไว้ รั้งไว้ นั่น เห็นไหม นี่ไง นักเพาะกาย ถ้าเขาดูแลรักษาของเขามันก็เข้มแข็งขึ้นมา นี่เหมือนกันถ้ารั้งไว้มันมีกำลัง พอมีกำลังขึ้นมาแล้วค้นคว้าย้อนกลับมา ย้อนกลับมาเห็นอะไร นี่ไง ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าจิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง แล้วฝึกหัดใช้ปัญญาของเรา ถ้าเห็นแล้วมันสะท้อนมาก

การเห็น เห็นไหม ดูสิ ดูเวลาปัญญาอบรมสมาธิ เวลาปัญญาอบรมสมาธิใช้ปัญญา ปัญญามันเป็นปัญญาโดยโลกีย์ปัญญา ปัญญาแบบโลกๆ ปัญญาแบบสามัญสำนึกที่เรานึกคิดกันเนี่ย เวลาเราทุกข์ เรายาก เรามีความคิด ความคิดที่ทำให้เราทุกข์ เรายาก เรามีสติปัญญาเท่าทันมัน พอมีสติปัญญาเท่าทันมันด้วยเหตุด้วยผล เอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม

พุทธเจ้ามาเปรียบเทียบ เวลามันปล่อย มันปล่อยขึ้นมา มันจะเข้ามาสู่เป็นปัญญาอบรมสมาธิ

ปัญญาอบรมสมาธิคือปัญญาสมอง ปัญญาของมนุษย์ แล้วมันต้องมีสติปัญญามากขึ้น มันต้องใช้ความรอบคอบมากขึ้น เพราะมันต้องการความสงบ ความสงบบ่อยครั้งเข้าๆ จนมันทำชำนาญของมัน มันชำนาญมันกำหนดมันสงบได้เลย ถ้ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธิแล้วถ้ามันเห็น เห็นความคิด จิตเห็นอาการของจิต พอจิตเห็นอาการของจิต ความคิดๆ ที่เราทุกข์เรายาก อยู่ที่นี่ เราก็ทุกข์ ทุกข์เพราะความคิด แล้วความคิดโดยสามัญสำนึก

แต่เวลาจิตสงบแล้วจิตจับอาการของจิตได้มันสะท้อนกิเลสแล้วนะ นี่ไง เวลามันสะท้อนกิเลส เราหายใจเข้านี่ก็ทุกข์ หายใจออกนี่ก็โธ หรือเราจะบริการพระพุทธโธๆ เวลาจิตสงบเข้ามามันต่างกัน พอจิตสงบเข้ามาแล้วมันมีกำลัง เพราะอะไร เพราะถ้าสมาธิ สมาธิอบรมปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิก็ใช้ปัญญาๆ เป็นสมาธิมานี่มันใช้ปัญญานำหน้า ปัญญานำหน้ามันเป็นปัญญาวิมุตติ มันเป็นปัญญา

แต่ถ้ามันเป็นเจโตวิมุตติ เห็นไหม เป็นเจโตวิมุตติเรากำหนดพุทโธ กำหนดสัมมาสมาธิ เวลาเป็นสมาธิมันดิ่งลงเลย มันละเอียดเข้าไป มันดิ่งเข้าไป โอ้อโฮ! มันขนาดไหนก็แล้วแต่ เรามีสติปัญญาเท่าทันมัน ถ้าเป็นเจโตวิมุตติ ถ้าจิตมันเป็นอย่างนี้ ถ้ามันกำหนดพุทโธๆ แล้วถ้าเหมือนกับว่ามันจะตกจากที่สูง

เวลาจิต เห็นไหม มันใหญ่ขึ้น ขยายตัวขึ้นอะไรอย่างนี้ กำหนดพุทโธไปเรื่อยๆ ไม่ต้องไปตกใจใดๆ ทั้งสิ้น นี่กิเลสมาคอยแหง่ กิเลสมันมาคอยทำให้เราเสียหาย ถ้าเสียหายมันก็ไม่เป็นขึ้นเป็นอันไฉน มันคือกิเลส แล้วถ้ามันมีอาการไฉน อาการตัวใหญ่ตัวเล็ก อาการต่างๆ โห! ตื่นเต้น มันรู้เห็นอะไรยิ่งหลงไปให้กิเลสมันพาออกอีก

เวลาหลวงตาท่านสอนใจ “เห็นบ้างก็ได้ ดิ่งไว้บ้างก็ได้” เห็นบ้างก็ได้เพราะอะไร เพราะว่ามันเคยชิน ถ้าไม่ให้เห็นเลยนี่มันจะขาดใจตาย ถ้าดิ่งไว้ก่อน เห็นไหม โอ้พวกที่รู้นั้นรู้นี้รู้ต่างๆ ประสาเรานะ ไร้สาระ แต่คนอื่นเขาเป็นอย่างนั้น คนเขาเป็นอย่างนั้นก็เรื่องของเขา ถ้า

คนเขาเป็นอย่างนั้นมันเป็นสายพันธุ์พันธุ์กรรมของจิต ถ้าเป็นสายพันธุ์อย่างนั้นเราก็ต้องพยายามสร้างพลิกแพลงขึ้นมาให้สายพันธุ์นั้นมันเข้มแข็งขึ้นมา เข้มแข็งขึ้นมาก็เข้าสู่มรรค

ถ้าเข้าสู่มรรค เห็นใหม่ เข้าสู่มรรค เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถ้าเนื้อหาสาระข้อเท็จจริงมันอยู่ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยนี้เป็นกิริยา เป็นวิธีการ มรรค ๔ ผล ๔ ต่างๆ ที่เราศึกษา วิธีการทั้งนั้น วิธีการกระทำ วิธีการคือเราประพฤติปฏิบัติตามแนวทางนี้ แนวทาง เห็นใหม่ แนวทางที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเป็นแผนที่ ถ้าเป็นทฤษฎี ถ้าเป็นปริยัติก็เป็นแผนที่ ในการประพฤติปฏิบัติเราก็ลงในพื้นที่ เราก็จะค้นคว้าหาความจริงขึ้นมา มันเป็นกิริยาเท่านั้น

เวลาเป็นกิริยาขึ้นมา เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาจิตมันสงบ จิตมันมีกำลัง ขึ้นมานี้กิริยาทั้งนั้น คือกิริยา กิริยาคืออาการใจ อาการของจิต ถ้าอาการของจิตใจ มันคืออาการของจิต มันก็คืออาการของกิเลส อาการของกิเลสใจ ถ้าสติสัมปชัญญะเราเบาบางลง สติสัมปชัญญะมันก็เป็นอาการของกิเลส ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมามันก็เป็นกิริยาอาการของธรรม เวลาประพฤติปฏิบัติธรรมมันเป็นอาการของธรรม มันเป็นอาการของกิเลส เป็นอาการๆ มันยังไม่เป็นความจริง คือมันก็คือกิเลสอยู่นั่นแหละ

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทวเม ภิกขเว ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ อตตกิลมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือ มัชฌิมาปฏิปทา มัชฌิมาปฏิปทา คือความสมดุลพอดี แล้วตรงไหนสมดุล

เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่ไง ถ้ามันฟุ้งมันซ่าน เรามีสติปัญญาขึ้นมา นั่นก็สติธรรม ถ้าเราทำสมาธิได้ เราทำความสงบของใจได้นี้เห็นทับหญ้าๆ ก็เป็นสมาธิธรรม ถ้ามันเกิดปัญญาขึ้นมา ปัญญาที่เราฝึกหัดภาวนามยปัญญา ปัญญาจากการภาวนา มันก็เป็นปัญญาธรรม

เออ! แล้วถ้าเอางานชอบ เพียรชอบละ แล้วว่างานชอบ งานอะไร งานเห็นนิมิตใช้ใหม่ งานส่งออกหรือ งานอยากรู้คนโน้น วาระจิตเขาหรือ งานอะไร

งานก็เข้าสู่มรรคสิ งานก็เข้าสู่กิเลสสิ งานก็เข้ามาภายในสิ แล้วเข้าอย่างไร เพราะพลังงานมันส่งออก มันจะหุบเข้ามาไม่ได้หรือถ้าคนทำไม่เป็น คนทำไม่เป็น คนทำไม่ได้จะทำอย่างไร นี่เวลาคิด คิดก็สมองเขาคิดแล้วนะ ส่งออกแล้วนะ มันถึงต้องทำความสงบของใจแล้วฝึกหัด การฝึกหัด การประพฤติปฏิบัติของเรา เราฝึกหัดไป

มันคือกิเลส มันคือกิเลสคือตัวตนของเรา นี่คือกิเลส เวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจังคือวัตถุ วัตถุ สสารในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันแปรสภาพของมัน เข้าใจได้หมด เพราะสรรพสิ่งในโลกนี้ไม่มีคงที่ทั้งสิ้น มันแปรสภาพตลอด

ทำความสงบใจเข้ามา ทำความสงบใจเข้ามา ถ้าทำความสงบใจเข้ามา จิตมันสงบแล้ว ยกขึ้นสู่วิปัสสนา เวลาวิปัสสนาไปเห็นใหม่ พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม พิจารณาแยกแยะของมัน ถ้าพิจารณากาย กายในแง่มุมใด พิจารณากายแตกต่าง หลากหลายเยอะมาก เวลาพูดถึงขั้นของปัญญาะ ปัญญาไม่มีขอบเขต ปัญญาของคนไม่มีขอบเขตเลย ใช้พิจารณากาย พิจารณากายอย่างไร พิจารณาโดยเจโตหรือปัญญา พิจารณาโดยเทียบเคียง พิจารณาหรือโดยเห็นภาพ พิจารณากายอย่างไร การพิจารณากาย พิจารณากาย พิจารณาเพื่ออะไร

การพิจารณา เห็นใหม่ นี่ไง อนัตตา อนัตตาคือการทำลายตัวตน อนิจจังคือสสารที่มันแปรสภาพของมัน แต่กิเลสต้นหาความทะยานอยาก อวิชชามันอยู่กับจิต เพราะจิตนี้เป็นเรือนที่อยู่ของกิเลส เรือนที่อยู่ของพญามาร ฉะนั้น เวลาเราจะถอดถอนกิเลส เวลาถอดถอนกิเลสนะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา สพุเพ ธมฺมา อนตฺตาก็ใช่ สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา เราต้องทำให้เป็นอนัตตาด้วย แล้วทำอย่างไรให้เป็นอนัตตาละ ถ้าไม่ทำให้เป็นอนัตตาก็เป็นอนิจจังไป

คิดกันโดยโลกโดยสงสารอนิจจังทั้งนั้น มันเป็นอนิจจังเพราะมันเป็นเช่นนั้นเอง มันเช่นนั้นเอง อ้าว! ก็เห็นๆ อยู่ มันแปรสภาพ มันเช่นนั้นเอง แต่ไม่เคยเห็นตัวตน แต่ทำ

สมาธิไม่เป็น ไม่เคยเห็นใจของตน ไม่เคยเห็นตัวตนของตน ไม่เคยเห็นกิเลสของตน แล้วนั่งตาตรงไหน

นี่ไง จิตสงบแล้วไง ถ้าจิตสงบแล้วนี่งานชอบ ถ้างานไม่ชอบมันก็งานโลกๆ งานโลกๆ อนิจจังสสารนี้แปรสภาพ สสารมันก็มีอยู่กับโลก แต่มันแปรสภาพของมันไป เปลี่ยนแปลงของมันไป อนิจจังทุกคนรู้ได้หมด วิทยาศาสตร์ แต่อันัตตาละ อันัตตาเป็นอย่างไรถึงเป็นอันัตตาละ

เพราะธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาหรือสัตว์ขันธ์สัตว์ หรือสัตว์ขันธ์สัตว์ หรืออะไร หรือสัตว์โลก สัตตะผู้ข้อง จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้ามันจะหรือมันก็หรือจิตดวงนี้ ถ้าหรือจิตดวงนี้ตัวตนของมันไง

ถ้าเข้าสู่สมาธิไม่ได้ก็เข้าสู่ตัวตนของตนไม่ได้ เข้าสู่ตัวตนของตนไม่ได้มันก็ไม่เป็นสมถกรรมฐาน ตัวหินทับหญ้าๆ นั่นนะ มึงได้ทับหรือเปล่า มึงรู้จักหินหรือ รู้จักหญ้าหรือ รู้จักใจหรือ รู้จักภพหรือ ไม่เคยรู้อะไรสักอย่าง มันคือกิเลสไง ศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้วตีฝีปาก ตีฝีปากมันก็เป็นเรื่องโลกๆ มันไม่มีข้อเท็จจริงในสังขาร

ถ้ามีข้อเท็จจริงในสังขาร เวลาจิตสงบเข้ามาแล้วเข้ามาสู่ใจของตน ถ้าเข้าสู่ใจของตน ใจนี้ยกขึ้นสู่วิปัสสนา เวลาใจน้อมไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ตามความเป็นจริง ผีกัดไข้ปัญญา ถ้ามันผีกัดไข้ปัญญาถ้ามันเป็นพิจารณาของมัน อากาการ อากาการการผีกัด อากาการการกระทำ เวลาถ้าพิจารณาไปแล้วมันปล่อยมันว่าง

ว่างแบบเลื่อนลอย ว่างแบบไม่มีเหตุมีผล แต่มันก็เป็นการผีกัด มันว่าง ว่างอะไรละ แล้วอะไรว่าง มันไม่มีเหตุมีผล

มันมีเหตุมีผลมันต้องผีกัดซ้ำของมัน ซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ การผีกัดซ้ำแล้วซ้ำเล่า เห็นใหม่ เพราะกิเลสมันแก่นของกิเลส กิเลสนั้นมันเป็นแก่นของกิเลส กิเลสมันครองหัวใจของสัตว์โลก มันเป็นที่อยู่ที่อาศัยของมัน แล้วมันจะยอมคายยอมให้ที่อยู่อาศัยของมันให้คนอื่นให้สังขารเข้ามาครอง มันเป็นไปไม่ได้หรอก มันไม่มีอยู่จริง ถ้าไม่มีอยู่จริง เห็นใหม่ เราก็ต้องทำความสงบ

ใจให้มากขึ้น แล้วพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ แล้วพิจารณาให้มันถูกต้องดีงาม ความว่าถูกต้องดีงามให้มันสมาธิปฏิบัติ ให้มันสมควรแก่กรรม ให้มันเป็นสมาธิปฏิบัติคือความสมดุลงบอดี

ความสมดุลงบอดี เห็นไหม มรรค ๘ เพียรชอบ งานชอบ ระลึกชอบ สติชอบ ปัญญาชอบ ถ้ามันชอบธรรม เห็นไหม มันชอบธรรมมันก็มีสมาธิปฏิบัติทางสายกลาง กลางหัวกิเลส ตีหัวกิเลส พอดีหัวกิเลสขึ้นไปมันรู้ เราพิจารณาไปเถอะมันจะเกิดความมหัศจรรย์ เวลามันทุกข์มันยาก มันแผดมันเผา มันทุกข์มันยากนะ เวลาคนมันตั้งมันเครียดมันแผดเผาหัวใจทุกข์ยากมาก เวลาถ้ามีสติปัญญาขึ้นมามันก็สงบแล้ว มีสติปัญญาก็ปล่อยวางได้ชั่วคราวๆ

แล้วถ้าคนมีอำนาจวาสนานะ พยายามกำหนดลมหายใจ พยายามกำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันสงบระงับเข้ามาได้ สมาธิก็ยิ่งลึกซึ่งเข้าไปมากขึ้น โอ! สูดยอด แล้วสูดยอดขึ้นมาแล้ว สูดยอดขึ้นมาแค่นั้นหรือ มันเริ่มต้น เห็นไหม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดเป็นกิริยา กิริยาคือการกระทำ คือการวิวัฒนาการ พัฒนาการของจิต

มันยังไม่ทำอะไรเลย โอ้ย! พอทำความสงบใจ นิพพาน นิพพานอะไรของเอ็ง มันมีต้นมีปลายที่ไหน นั่นคือกิเลสทั้งนั้น

เวลาอยู่กับโลกก็มีความทุกข์ความยาก เวลามันจะประพฤติปฏิบัติก็ทุกข์ยากเข้าไปมากขึ้นอีก เพราะอะไร เพราะมันไม่บรรลุธรรม แล้วทำไมต้องบรรลุธรรมด้วยล่ะ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเอ็งจะบรรลุไม่บรรลุ ถ้ามันมีมรรคมีผลขึ้นมา มรรคผล สัจธรรม ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนาในการกระทำ มันบีบบี้สไฟกิเลสตัวแบนแต่ดแต่ เวลากิเลส ปัญญา มันเกิดขึ้น ปัญญามันแสวงหา ปัญญามันขุดคุ้ยขึ้นมา มันหลบมันหลีกนะ โอ้ย! ไม่มี วางหมดเลย มันเป็นจุดเป็นต่อม จุดก็คือจุดกิเลส ต่อมาก็ต่อมกิเลส กิเลสมันอ้างชื่อ กิเลสมันชื่อต่อม กิเลสมันชื่อจุด จะจุดจะต่อมกิเลสทั้งนั้น

ธรรมมันคืออะไร ธรรมมันจับมาพิจารณา ธรรมคือสัจธรรมที่มันจะเกิดขึ้นจากการภาวนา การภาวนาขึ้นมาภาวนาอย่างไร ภาวนาโดยลิ้นใช้ใหม่ ตีฝีปากใช้ใหม่ แล้วพฤติกรรมออกมา เพราะอะไร เพราะมันไม่มีอยู่จริงนะ ถ้าไม่มีอยู่จริง ทุกข์ก็ทุกข์ทุกโกหกหมดเท็จพูดไปเรื่อย

เฉื่อย พุดอะไร พุดธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ ลึนสองแฉก ลึนเอาไว้ออย บิดเบือนใจ มันไม่เป็นความจริงหรอก

ถ้าเป็นความจริงมันซื่อสัตย์ เป็นจริงก็คือเป็นจริง ไม่เป็นจริงเราก็พยายามจะฝึกฝนอยู่ที่นี่ ถ้าเป็นจริงผลของสังขารมันให้ความสุขอยู่แล้ว มันให้ความความสุขแน่นอน แม้แต่เราชนะความคิดเราเป็นครั้งเป็นคราวนะ บางทีความคิดมันฟูขึ้นมา แล้วเรามีขันติธรรมอดทน ลึน เราชนะมันได้ เรายังภูมิใจ แล้วถ้าความคิดมันเกิดขึ้น เรามีสติปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลจากความคิดมันดับไป เรายังมีความภูมิใจมากขึ้น แล้วเรามีความภูมิใจมากขึ้น แล้วเราพยายามกระทำให้มันเกิดขึ้นเป็นเนื้อหนัง

นี่ไง ธรรมะสดๆ ร้อนๆ มรรคผลนิพพานสดๆ ร้อนๆ เวลาความทุกข์ความยากมันบีบมันคัน ความทุกข์สดๆ ร้อนๆ ไม่ต้องบอกเลย แค่นี้ไม่ต้องขยับมันก็ปวดแล้ว แต่ไม่มีอาหารตกใส่ถึงกระเพาะมันก็หิวข้าวแล้ว โรคหิวเป็นโรคประจำตัว มีหิวมีกระหายมีความทุกข์ความยากมาตลอด

เรื่องของความทุกข์ความยากมันมีของมันอยู่แล้ว แล้วเวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันทุกข์ยากมากขึ้น ทุกข์ยากมากขึ้นจริงๆ เพราะกิเลสมันแสนดี อ้อ กิเลสมันปลิ้นมันปล้อน แล้วมันหลอกมันลวง เวลาคิดจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สมัยในกึ่งพุทธกาล หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเป็นพระอรหันต์ ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติมาเป็นธรรมทายาท เราอยากประพฤติปฏิบัติบ้าง เรามีกระทำได้บ้าง แหม! พอเราคิดแล้วมันแค้นขึ้นมา อ้อ! เราก็เป็นเอก เราก็เป็นบุรุษอาชาไนยคนหนึ่ง เราจะต้องปฏิบัติได้ เราจะปฏิบัติรับปฏิบัติเตรียมเนื้อเตรียมตัวขนข้าวขนของจะไปปฏิบัติเลย

พอไปถึง อ้าว! ว่าแห้วแล้ว มันเจียบ มันเหงา มันวิเวก มันไม่มีเพื่อนคุย อ้อ! แล้วมาอยู่คนเดียว อ้อ! มาทุกข์มายาก เวลาคิดมันคิดได้ทั้งนั้น แต่เวลาทำแล้วไปไม่รอด เวลาไปไม่รอดเพราะกิเลสมันยิ่งใหญ่ กิเลสมันหลอกลวงทั้งสิ้น มันคือกิเลสไง เวลาคิดว่าอ้อ! หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านบรรลุธรรมไปแล้ว เราจะทำ ทำไม่จะทำไม่ได้ เราทำได้ทั้งนั้น ยิ่งถ้าเป็นคนที่เขามีเล่ห์เหลี่ยมนะ เขาบอกว่าศึกษาไว้มากๆ แล้วไปทำตอนใกล้ๆ จะตาย เวลาใกล้จะตายพิจารณาเลย

มันประมาณขนาดนั้น เพราะอะไร เพราะหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านทำเป็นตัวอย่าง ท่านทำของท่านจริง ๆ แต่ท่านสมบุกสมบันมามาก หลวงตาท่านเล่าประจำ เพราะหลวงตาเป็น พระอุปัฏฐากคลุกคลีกันมา ๒ องค์ มาตลอด หลวงปู่มั่นท่านจะเล่าถึงว่าท่านไปที่ไหน เจอ เหตุการณ์อย่างไร มีความทุกข์ความยากขนาดไหน ไปอยู่ที่ไหน คนไม่รู้เขาไม่เคยใส่อาหารให้ กินเลย ใส่ข้าวเปล่า ๆ มา เขาบอกว่าพระกรรมฐานเขาไม่ฉันเนื้อสัตว์ เลยไม่มีอะไรจะใส่ให้ จะ กินถั่วกินงาก็ไม่มี ท่านก็ไม่ปริปากสักคำ ไปอยู่ที่ไหนทุกข์ ๆ ยาก ๆ ทั้งนั้น ไปอยู่ที่ไหนเขาใส่ เขา ไม่ให้อยู่อย่างนี้ เยอะแยะไปหมด

นี่ไง นี่ประสบการณ์ของพระอรหันต์ กว่าที่จะได้เป็นพระอรหันต์ท่านประพฤติปฏิบัติ มา ท่านต่อสู้มาขนาดไหน

ไอ้เรานะ แหม! หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเป็นพระอรหันต์ เราศึกษามาก ๆ คุณิ ท่าน เคยทำอะไร จำทำเลย เหมือนกำลังภายในเลย ฝึกทำไหนจำไว้ให้หมดเลย แล้วตอนนี้เราใช้ ชีวิตของเราให้คุ้มค่าง่อน แล้วพอแก่เฒ่าแล้วเรามาปฏิบัติ เราจะเป็นพระอรหันต์เลย

มันคือกิเลส ขนาดเราเป็นหนุ่มเป็นแน่น เรานั่ง เรายังทุกข์ยังยาก สิ่งใดที่เราจะต่อสู้กับมัน จะลุกก็โอย นั่งก็โอยอยู่ นี่ แล้วเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาขึ้นมา แล้วไม่รู้ว่าวันไหนจิตมันจะ สงบขึ้นมา แล้วสงบขึ้นมาแล้ว เราฝึกหัดใช้ปัญญาไปแล้วมันจะมีกำลังมากพอขนาดไหน ถ้ามี กำลังมากพอ ถ้ามีสมาธิเป็นพื้นฐานนะ เวลาปัญญามันแหลมคม คมกล้านะ ธรรมาวุธ ปัญญา เหมือนดาบเพชร เวลามันฟาดฟันกิเลสนะ กิเลสมันหลบมันหลีก โอ้โฮ! มันซุกหัวเลยนะ โอ้ย! ว่างหมดเลย มันไม่มีเหตุมีผล

พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันเกิดความมหัศจรรย์ มันเกิดการเห็นว่ามรรคมันเป็นอย่างไร เกิด การเห็นว่าภาวนามยปัญญาเวลามันโชติช่วงขึ้นมาจากความเพียรของเรา จากที่ว่าเราเก็บ หอมรอมริบ เราจะไปภาวนาแล้ว เรายังไปวิเวก ออกไปมันว่าแห่ว มันเจียบเหงา มันทำไม่ได้ เดิน จงกรมไปแล้ว เดินสองสามที โอย! ปวดเท้า นั่งสมาธิไปแล้ว โอย! มันปวดหลัง เวลาจะภาวนา ขึ้นมา มีตขึ้นมา โอ้ย! เตี้ยวกแล้วผี กลัวไปหมดละ

แต่เวลาพอมันพัฒนาขึ้นไป มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา โอ! มันจะหาที่วิเวกนะ มันจะหาที่สงบสันตนะ จะอยู่คนเดียวๆ เวลาละเอียดขึ้นไปๆ มันทุกวินาทีที่จะต้องควบคุมใจตลอด

เวลาหลวงตาท่านพูดเอง “เวลาท่านปฏิบัติ จิตใจนี้ยิ่งกว่านักโทษ คุณมันขนาดที่ว่านักโทษร้ายเป็นผู้ร้ายตัวจกจะต้องมีผู้คุม ๔ คนพร้อม ท่านคุมของท่านทั้งวันทั้งคืนมาตลอด ๙ ปี”

คนทำจริงๆ เขาทำกันอย่างนั้น ไม่มีหอรก โอ้ย! นอนหลับไปตื่นมาเป็นพระอรหันต์ ไม่มีถ้ามันมีนั่นนะมันคือกิเลส มันคือกิเลส แล้วสิ่งที่เป็นอาการๆ ของมัน เวลาอาการของมันวิธีการคืออาการ แล้วคืออาการ อาการกระทำขึ้นมา ถ้ามันเป็นจริงมันเป็นมรรค ถ้ามันไม่เป็นจริงมันคืออาการของกิเลส กิเลสมันปั่นมันแต่งขึ้นมา แล้วถ้ามันเป็นอาการของกิเลส เต็มมันจะให้ผล มันจะให้ผลเป็นมิฉชาติปฏิฐิ ให้ผลเป็นความผิดพลาด ให้ผลเสื่อม มีสิ่งใดที่เป็นคุณงามความดีจะเสื่อมหมดเลย เสื่อมไปแล้วนะไปนั่งทุกข์ยากอยู่นั้น

แล้วถ้าคนมีสติปัญญา คนถ้ามีอำนาจวาสนา เขาก็พยายามจะฟื้นฟู จากเสื่อมก็ต้องฟื้นฟูขึ้นมา พยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้เข้ามาสู่ศีล สมาธิ ปัญญา มันเป็นหนทางของมรรค มันเป็นหนทางทางเดียวที่เราจะเข้าไปหาครอบครัวของมาร เข้าไปสู่สัจจะความจริง แล้วถ้ามันทำจนเป็นพื้นฐานได้

มันคือกิเลส ถ้ามันคือกิเลส คือความคิดที่มันฉุกคิดขึ้นมาในใจ แล้วมันเป็นสิ่งที่ยอกอก มัน เป็นสิ่งที่ทำให้เราหัวไหนหวนะ นั่นมันคือกิเลส อย่าไปเชื่อมัน มันคือกิเลส คิดขึ้นมาที่ไร เวลามันมีความคิดขึ้นมาที่ไรทำให้หัวไหนไปหมดเลย ทำให้เราไม่มีความเชื่อมั่นตัวเองเลย นั่นละมันเริ่มเจาะแล้วนะ กิเลสเริ่มเจาะแล้วนะ มันเริ่มเจาะเริ่มไซ ประเดี้ยวต้นไม้ตายหมดละ ความดีความงามของเราล้มเหลวไปหมดละ

แต่ถ้าเรามีสติปัญญานะ สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจังคือว่ามันแปรสภาพของมันไปแล้ว ความทุกข์ความยากมันก็แปรสภาพของมันไปแล้ว สิ่งที่เราพยายามจะกระทำของเราขึ้นมาใหม่ ทำของเราทำแล้วทำเล่า พอขึ้นมาใหม่แล้วนะ พอถ้าทำได้

เวลาทำขึ้นมาใหม่ เรามีสติมีปัญญา เราควบคุมของเรา ฟุ้งฟุ้งขึ้นมา พอฟุ้งขึ้นมาแล้ว ฟุ้งฟุ้ง เพราะอะไร เพราะเหตุ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันต้องมีเหตุ มันต้องมีการกระทำ พอมีเหตุ ขึ้นมา เราทำ เสื่อมแล้วฟุ้ง ฟุ้งแล้วเสื่อม อ้อ! ชักชานาญในเหตุ นี้ไง พอชานาญแล้วเรารักษา ของเรา รักษาของเราแล้ว เราดูแลของเรา แล้วจะเห็นคุณค่ามากมาย

โอ้โฮ! กินอิมนอนอันเกินไปมันก็ภาวนาไม่ได้ ถ้าเราไม่เข้มแข็ง ร่างกายเราไม่ดูแลรักษา มันก็จะเดินจงกรมไม่ไหว มันเห็นเหตุเห็นผลหมดละ แล้วมันก็จะควบคุมดูแลทำความสมดุลง ความพอดีของเรา เราปฏิบัติของเรา เห็นไหม เราปฏิบัติของเรา พิธีกรรมของเราไปซ้ำแล้วซ้ำเล่า การที่ซ้ำแล้วซ้ำเล่าพอจิตสงบแล้วจับขึ้นมามันก็เป็นภาวนามยปัญญา

แต่ถ้าเราปฏิบัติของเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เราคิดเองๆ อันนี้ที่กิริยาอย่างนี้มันเป็นกิเลส มันเป็นสัญญา ในวงจรกรรมฐานปัญญากับสัญญาที่เป็นของที่ต้องแยกให้ชัด ตัวเราเองนี้ ต้องแยกสัญญากับปัญญาให้ชัด ส่วนใหญ่แล้วเป็นสัญญาคือความจำได้หมายรู้ พอเป็นสัญญา สัญญาแล้วนี้ใจมันก็ฉุกคิดขึ้นมา แล้วมันก็คิดต่อเนื่องไปหมดเลย นี่มันเป็นปัญญาตรงไหน มัน เป็นสัญญาทั้งนั้น

ขณะที่เราจิตสงบแล้วเห็นสติปัญญาตามความเป็นจริง เวลาเราพิจารณาไปแล้วนี้ ถ้าสมาธิ มันเบาบางลงนะ เตี้ยว่ามันก็กลับมาสู่สัญญา กลับมาสู่สัญญาคือคิดไปแล้ว มันก็คิดเปล่าๆ คิดจิต ชีต แต่ถ้ามันมีสัมมาสมาธินะ เวลาเราคิดไปแล้วกิเลสมันหลบมันหลีก กิเลสมันหลบมันซ่อน โอ้ย! มันว่างหมด มันดีหมด มันพิจารณาไป แล้วถ้าพิจารณาไปแล้ว พอใช้ปัญญาไปบ่อยครั้งเข้า ประเดี๋ยวมันก็จะจิตชีต คำว่า “จิตชีต” พิจารณาไปแล้ว คิดไปแล้วมันไม่ทะลุปรุโปร่ง นั่นละคือ สมาธิมันอ่อน

ถ้าสมาธิมันอ่อน สมาธิมันอ่อนเพราะมันเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาไปแล้ว มันก็สักแต่ ว่า คือทำสูญเปล่าๆ แต่ถ้าเรากลับมาที่สมาธิ พอกลับมาที่สมาธิแล้ว พอสมาธิมันเข้มแข็ง สมาธิมันมีกำลัง ถ้าจิตใจมันมีจิตใจที่อุดมสมบูรณ์ จิตใจที่เข้มแข็งมีกำลังขึ้นมา พอใช้ปัญญาไป โอ้ย! มันทะลุปรุโปร่งไปเลย นี่คือภาวนามยปัญญา พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลามัน

พิจารณา เวลามันขาด นี่ไง ถ้ามันไม่มีเหตุไม่มีผล มันไม่มีเหตุไม่มีผลมันจะเป็นธรรมได้อย่างไร มันคือกิเลส

แต่ถ้ามันเป็นธรรม เวลามันขาด สักกายทิฏฐิ วิจิกิจจา สีลัพพตปรามาส มันเกิดความมหัศจรรย์นะ ถ้ามันขาดจริงๆ มันขาดเพราะอะไร เพราะมันมีขณะ พอมีขณะขึ้นมามันมีเหตุมีผล คนเราจะนอนก็รู้ว่านอน ตื่นก็รู้ว่าตื่น กินก็รู้ว่ากิน จะถ่ายก็รู้ว่าถ่าย ไอนี่ถ่ายก็ไม่รู้ กินก็ไม่รู้ ไม่รู้ อะไรเลย แต่อืมหน้าสำราญ โอ๊ย! บรรลุธรรมๆ แต่ไม่รู้ละ ไม่รู้ว่ามันบรรลุตอนไหน ไม่รู้บรรลุอย่างไร ไม่รู้ เฮ้ย! แล้วมันบรรลุได้อย่างไรวะ แต่เขา เขาว่าบรรลุธรรมนะ

แต่ถ้าบรรลุธรรมมันมีเหตุมีผลของมัน มันชัดมันเจนของมัน สักกายทิฏฐิ วิจิกิจจา สีลัพพตปรามาส เวลาสังโยชน์มันขาด พอขาดไปแล้วอกุปปธรรม คำว่า “อกุปปธรรม” อฐานะที่จะเสื่อม อฐานะที่จะหย่าเป นี่เพราะมันไม่สีลัพพตปรามาสมันไม่ลูปไม่คลำ ถ้าไม่ลูปไม่คลำนะ เวลาในวงกรรมฐานครูบาอาจารย์เรื่องนี้ท่านไม่ยอมเลยละ เพราะอะไร เพราะพระโสดาบันอยากจะทำประพฤติกปฏิบัติให้เป็นพระสกิทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ ให้สิ้นกิเลสไป ถ้าสิ้นกิเลสไป เวลาเราประพฤติปฏิบัติจนบรรลุธรรมมันลงทุนลงแรงขนาดไหน

แล้วถ้าต่อเนื่องต่อไปมันจะมีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น สติเป็นมหาสติ จากสตินะ พวกเราสติๆ ยังเลอะเลือน แล้วถ้าเป็นมหาสติมันจะละเอียดขนาดไหน ถ้าเป็นมหาสติมันจะรอบคอบแค่ไหน แล้วเวลาปัญญา มหาปัญญา ปัญญาที่ลึกซึ้ง ปัญญาที่แยกแยะ ปัญญาที่เข้าไป จิกหัวตึงหัวกิเลสออกมาเผชิญหน้าแล้ววิปัสสนามัน โอ้ว! มันยังอีกเยอะเยอะ แล้วเวลาทำขึ้นไป พิจารณาขึ้นไป มันมหัศจรรย์ขนาดไหน เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นไป มันมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาเราศึกษามาๆ ศึกษามาก็สาธุ ก็ซาบซึ้งแต่ก็สงสัย แต่คิดว่าเราจะทำได้หรือไม่ได้ มันจะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง แต่ถ้าเวลาภาวนาไปๆ มันเห็นภาวนามยปัญญา ปัญญาจิกหัวกิเลส มันไปจิกหัวไปตึงหัวกิเลสมาพิจารณาเชื่อว่ามันทำลายมัน เวลามันรู้ มันเห็นอย่างนั้น มันเกิดความมหัศจรรย์ขึ้นมา โอ้โฮ! มันมหัศจรรย์ นี่คือกิริยา มันคือกิริยาของธรรม แต่เวลาพิจารณาไปๆ เวลามันขาดนั้นถึงเป็นคุณธรรม

ถ้าเป็นคุณธรรมแล้วนะ สิ่งนี้เพราะอะไร เพราะจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้าจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันไม่มีต้นไม่มีปลาย คือทุกคนเราเสมอกันไม่รู้การเกิดและการตาย หมุนกันไปอยู่อย่างนี้ ถ้าบรรลุนิพพานแล้วจบ

อีก ๗ ขาดิ คำที่ว่า “ไม่มีต้นไม่มีปลาย กับอีก ๗ ขาดิ” รู้ตัวเองทันทีว่าอีก ๗ ขาดิ ถ้ายังอยู่เป็นพระโสดาบัน แต่ผู้ที่เป็นพระโสดาบันส่วนใหญ่แล้วท่านจะไม่หนึ่งดูตาย ท่านจะพยายามของท่านขึ้นไปเต็มที ถ้าพยายามของท่านไปเต็มทีศีลนี้สำคัญ เพราะที่ได้มาก็ได้เพราะด้วยศีล ศีลคือความปรกติของใจ ใจไม่ทุศีล ใจไม่กะล่อน ใจไม่ปลิ้นปล้อน ใจซื่อสัตย์ ใจอ่อนน้อม ถ่อมตน อ่อนน้อมถ่อมตนต่อธรรม เพราะต้องการประพฤติกปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นธรรม เพราะอ่อนน้อมถ่อมตนมันถึงพื้นฟูขึ้นมาเป็นธรรมได้

แต่ถ้ามันเกิดทิวฏิมานะ มันทุศีล มันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้เลย มันจะเป็นมัจฉาทิวฏิจิ ถ้ามันทุศีลมันจะเป็นมัจฉา มัจฉาจะเข้าสมาธิไม่ได้ มัจฉามันจะออกไปทางอกุศล ทางรู้วาระจิต คำว่า “รู้อกุศล” เราเห็นว่ามันชั่วคราว รู้แป๊บเดียวก็เสื่อมหมด เป็นไปไม่ได้ที่คนรู้อย่างนั้นจะรู้ได้ แม้แต่โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ แม้แต่สารปรมาณูเขายังต้องเปลี่ยนเลย ถึงเวลาแล้วเขาต้องเปลี่ยนแท่งใหม่ แล้วเอ็งจะรู้ชัดเป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้หรอก ใ้อ้ที่พูด พูดกันว่ารู้นั้น เราฟังแล้วขำๆ ไม่เชื่อ ไม่เชื่อ

แต่ถ้าเป็นความจริง เวลาประพฤติกปฏิบัติมันเป็นความจริงขึ้นมา แต่เวลาคนที่ปฏิบัติมานี้มันเป็นอุปาทาน มันเป็นความเห็นนั้นเรื่องของเขา เรื่องของสัตว์โลก มันคือกิเลสนะ สิ่งที่เป็นต่อมเป็นจุดเป็นต่อมอะไร กิเลสทั้งนั้น เพราะมันสมมุติขึ้นมาเอง มันพูดขึ้นมา จำขึ้นมา มันไม่เห็นจริงหรอก

ถ้าเห็นจริงนะ โอโฮ! ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคตนะ ผู้ใดประพฤติกปฏิบัติ แล้วนี้เวลาครูบาอาจารย์ท่านถึงเวลากราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงกราบแล้วกราบแล้ว กราบแล้วกราบแล้ว กราบด้วยความซาบซึ้งมาก

นี่ก็เหมือนกัน เราจะประพฤติปฏิบัติ เราก็ต้องการตามความเป็นจริง ให้มันเป็นสัจจะ เป็นความจริงขึ้นมา ไม่ใช่ว่ามันคือกิเลส เอวัง